

FRAMTIDENS VATTENLANDSKAP

VATTEN, VATTENVÅRD OCH FISK MED FOKUS
PÅ SVERIGES SÖTVATTEN

Sportfiskarna

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund

SPORTFISKARNA RAPPORT 2025:5

Omslag: Sverige är ett vattenland. Kartan visar Sveriges sjöar, ålvar och våtmarker.
Överallt är vattnet en betydande del av landskapet.

Rapporten är utgiven av Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund – Sportfiskarna
Publicerad juni 2025

Redaktion: Joel Norlin (redaktör), Lars Vallin, Anders Lundin, Benny Lindgren

Grafik: Sven Norman

Formgivning: Knuts Conny

Tack alla som bidragit till arbetet med underlag, kommentarer och bilder!

Tel: 08-410 80 600

E-post: info@sportfiskarna.se

Postadress: Svartviksslingan 28, 167 39 Bromma

Hemsida: www.sportfiskarna.se

Denna rapport är framtagen i ett projekt finansierat av Svenska Postkodlotteriets Stiftelse.
Projektet drivs av Sportfiskarna och syftar till att utveckla åtgärdsarbetet i svenska vatten.

INNEHÅLL

Sammanfattning	4
1. Hur mår Sveriges sötvatten och fiskbestånd?	6
2. Vattenvården i Sverige	10
2.1 Vad är vatten och fiskevård?	10
2.2 Juridiska förutsättningar	10
2.3 Vatten- och fiskevårdens organisation och aktörer	11
2.4 Finansiering av vatten- och fiskevård	12
2.5 Så går vattenvårdsarbetet i Sverige	13
3. Ett framtida vattenlandskap – vad behöver göras?	16
3.1 Varför behöver vi en ny syn på vatten?	16
3.2 Vad kan vi vinna?	16
3.3 Konkreta förslag för att förverkliga framtidens vattenlandskap	21
Källhänvisningar	22

SAMMANFATTNING

I den här rapporten belyser vi situationen i svenska sötvatten och pekar på möjligheter att förbättra miljön och samtidigt skapa nyttor för samhället. Svenska vattenmiljöer är kraftigt påverkade av olika mänskliga aktiviteter. 65 procent av vattendragen och 46 procent av sjöarna uppnår inte god ekologisk status. Bedömningarna baseras bland annat på bestånden av betydelsefulla fiskarter i vattnen. Samtidigt finns många goda exempel på hur vattenmiljöer och fiskbestånd kunnat återhämta sig genom olika fiske- och vatten-vårdsåtgärder.

Genom att förbättra fiskbestånd och vattenmiljöer kan vi bland annat bidra till nedanstående fyra viktiga och aktuella samhällsfrågor.

1. Livsmedelsförsörjning baserad på hållbara fiskbestånd:

Fritidsfisket i Sverige bidrog 2023 till att varje hushåll i landet la i genomsnitt 2,2 kilo egenfångad fisk på tallriken. Det kan jämföras med att vi i Sverige årligen äter cirka 14 kilo fisk eller skaldjur per hushåll i hemmet. Om vi tar väl hand om våra vatten kan denna siffra öka.

2. Boende i landsbygdsområden: För många som väljer att bo utanför städerna är närheten till naturen och naturresurserna viktiga. Hit hör inte minst möjligheterna till fiske. Väl fungerande vatten med friska, täta fiskbestånd och en ambitiös förvaltning kan höja attraktiviteten för att bo på landsbygden.

3. Ekonomisk utveckling: Fritidsfisket i Sverige omsatte 5,7 miljarder kronor år 2022, varav 4,5 miljarder utanför storstadsområden. Sysselsättningseffekten motsvarade 2 800 årsverken, varav 2 200 utanför storstäderna. Det finns lokala studier av sportfiskets värde som pekar på att ökad kvalitet i fisket leder till att det samhällsekonomiska värdet kan öka.

4. Rekreation och folkhälsa: Fisket medför även folkhälsoeffekter. Det är väl belagt att vistelse i naturen bidrar till bättre folkhälsa. Fiske är en aktivitet som kan bedrivas hela livet. År 2023 ägnade cirka 1,3 miljoner svenskar mellan 16–80 år 11,2 miljoner dagar åt fiske på fritiden, det vill säga vistelse i naturen. Vistelse i naturen är en motvikt till ökat stillasittande och skärmaktiviteter, för alla åldrar.

För att fullt ut nyttja potentialen i fiskbestånd och vattenmiljöer i svenska sötvatten behöver vi en ny syn på vatten i vattenlandet Sverige – där berörda känner sig delaktiga och aktörerna stakar ut en gemensam riktning. Att nå dit kommer att ta tid. Vi listar ett antal konkreta förslag, lång- och kortsiktiga, som tar tydliga steg i rätt riktning. Förslagen är genomförbara, väl förankrade i verkligheten och nödvändiga att få till stånd.

1. Anslagen för frivilligt åtgärdsarbetet behöver stärkas och garanteras över tid. Vidare behöver dagens resursanvändning effektiviseras. Åtgärdsarbete baserat på frivillighet är oftast okontroversiellt och tas emot positivt i lokalsamhället. Däremot krävs ekonomiska resurser, rätt kompetens och bra organisation för att genomföra åtgärderna med goda resultat.
2. Välmående och fiskbara fiskbestånd måste få en mer framträdande roll, både som miljöindikator, rekreationsunderlag och för livsmedelsförsörjning. Vattenvården behöver därför i betydligt större utsträckning inriktas mot åtgärder som förbättrar situationen för fiskbestånden. Berörda myndigheter behöver få ett tydligt uppdrag att prioritera utveckling av fiskbestånd.
3. Den nationella planen för vattenkraft behöver genomföras. Det finns goda förutsättningar att producera mer el och samtidigt förbättra miljön.
4. Miljöbalken är framför allt formulerad utifrån försiktighetsåtgärder som ska vidtas vid exploatering. Samma regelverk gäller även när ett vattenområde ska återställas eller restaureras, där syftet är att förbättra miljön. Det utgör en bromskloss och gör åtgärdsarbetet ineffektivt. En revision av lagstiftningen för att underlätta och effektivisera arbetet med vatten- och fiskevård är nödvändig.
5. Länsstyrelsen, eller i vissa fall kommunen, ska utöva tillsyn av de verksamheter som har betydande miljöpåverkan när det gäller vattenmiljön. Denna tillsyn når inte upp till de intentioner som finns i lagstiftningen och varierar stort mellan olika län. Rätt utformat kan ett utvecklat tillsynsarbete både underlätta för verksamhetsutövarna som får ökad tydlighet och stöd i hur man ska uppfylla kraven, samtidigt som vattenmiljön förbättras när regelefterlevnaden ökar.
6. Långsiktigt behöver organisationen av vattenvården stöpas om. Mandat och rollfördelning behöver vara tydligare för att effektivisera arbetet. En översyn av myndighetsrollerna i vattenvårdsarbetet behöver därför initieras. Samtidigt behöver kommuner, mark- och fiskevattenägare, verksamhetsutövare och berörda organisationer bli mer aktivt delaktiga. Ideellt engagemang, andra typer av finansieringslösningar, kompetens med mera, är viktiga komponenter i framtida vattenvård.

I många små vattendrag kan så enkla åtgärder som att med handkraft återföra stenblock och grus förbättra miljön. Vattnet syresätts och det skapas ståndplatser för fisken. Här i Brodalsbäcken utanför Göteborg. Foto: Mathias Arnham.

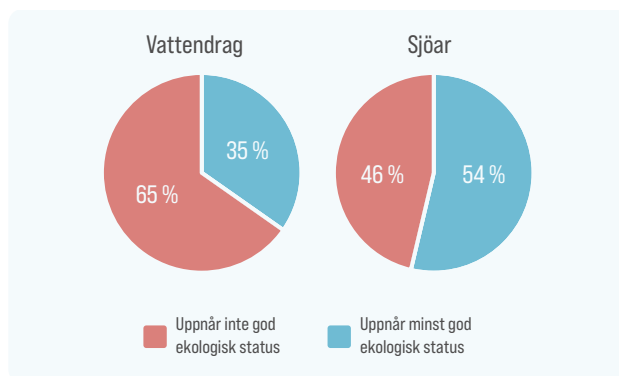

1. HUR MÅR SVERIGES SÖTVATTEN OCH FISKBESTÅND?

Vatten, en livsnödvändig resurs för människor och samhälle: dricks-vatten, rekreation, fisk, fiske och mycket mer. Sverige är ett vattenrike. Här finns mer sötvatten¹ än i de flesta andra länder i Europa och en lång kust med unika skärgårdsområden. Våra sjöar täcker nio procent av landet och vi har 50 000 mil vattendrag². Vatten är en integrerad och naturlig del av det svenska landskapet. Vattnen står för en stor del av den biologisk mångfalden. Rätt använda ger vattenresurserna oss som nation unika fördelar och möjligheter.

Sett i ett globalt perspektiv är planetens sötvatten illa ute. Det finns gott om larmrapporter av olika slag. Den biologiska mångfalden i våra sötvatten är på stark tillbakagång och varningarna från forskarsamhället är långtgående^{3,4,5}. Europas bestånd av vandrande fiskarter har minskat med 75 procent sedan 1970⁶.

Men hur mår då våra svenska vatten? Mänsklig verksamhet sätter förstås sina spår i vattenmiljöerna även här och dagens vattenvård är inte tillräckligt effektiv. I nuläget når bara 54 procent av våra sjöar och 35 procent av våra vattendrag upp till de krav som ställs enligt EU:s vattendirektiv. Klassificeringen av vattens status baseras i stor utsträckning på fiskbeståndens tillstånd. Fisk utgör en viktig indikator. Dels genomförs provfiske av olika slag, dels görs expertbedömningar utifrån tillgängliga data.

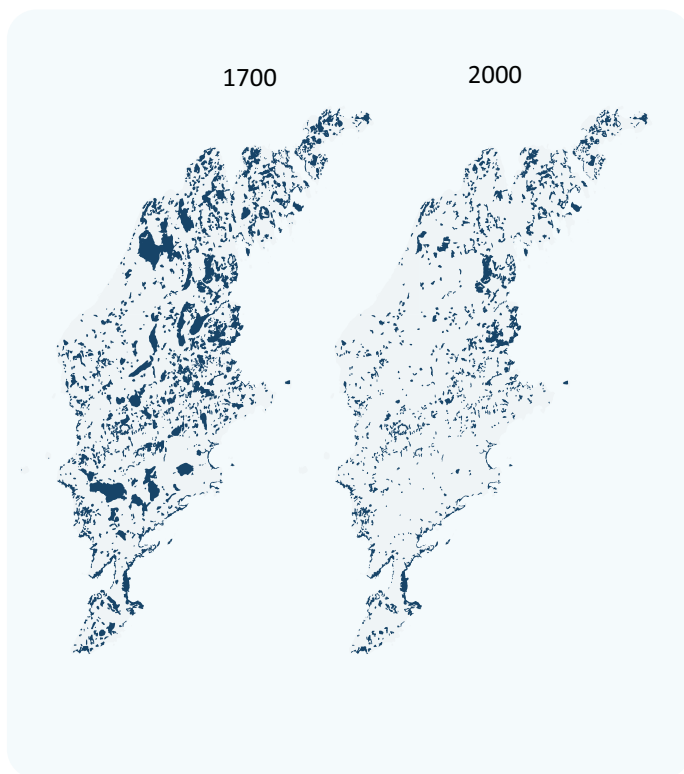

Andel sjöar respektive vattendrag som uppnår minst God status (blå färg) utifrån krav som ställs i enlighet med EU:s vattendirektiv. Data från 2021, Vattenmyndigheternas förvaltningsplaner.

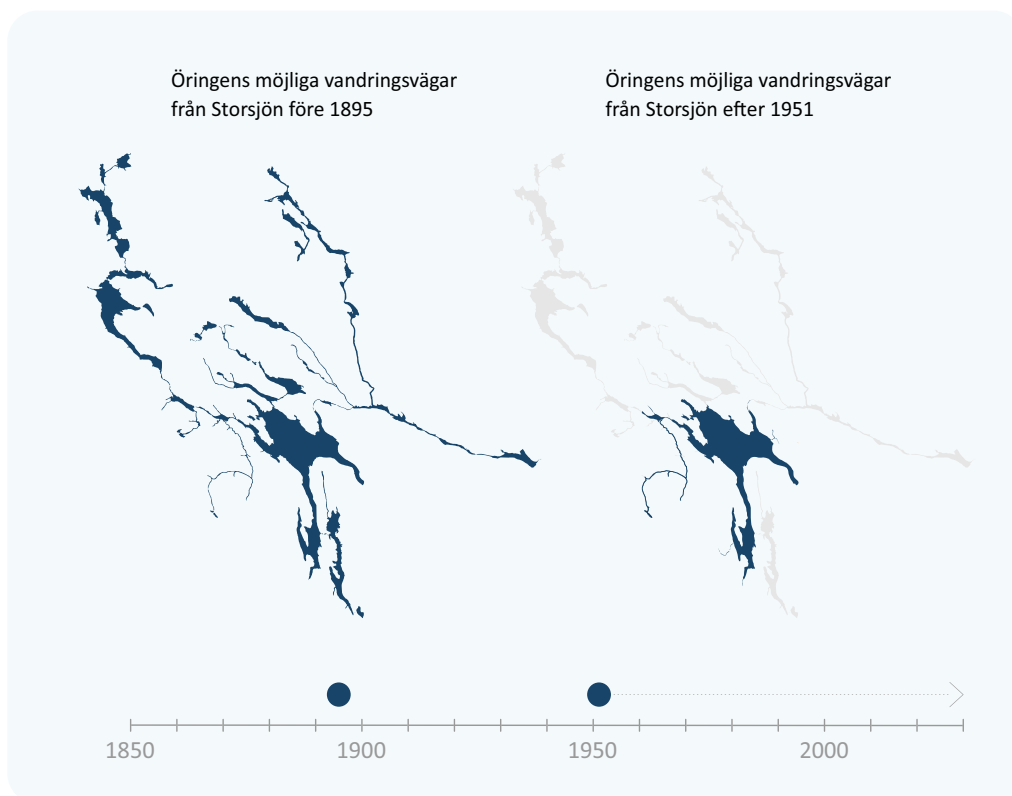
Kraven i EU:s vattendirektiv innebär inte att vattnen ska vara helt opåverkade utan mer att de ska uppnå en rimligt god nivå när det gäller hur ekosystem och fiskbestånd fungerar. Sett ur människans synvinkel ska det vara välmående vattenmiljöer som kan nyttjas för dricksvatten, fiske, bad- och båtliv med mera. Kraven utgår från vad som betecknas som "God vattenstatus". Vatten som inte uppnår dessa krav har ett eller flera miljöproblem i någon form:

- Kanalisering, rensning, torrläggning, avledning av vatten, skogsavverkning med mera leder till att den fysiska miljön i och kring vattnet påverkar ekosystemen negativt.
- Landskapet är utdikad och många sjöar sänkta. Utan vatten i landskapet förändras grundvattennivåer negativt och det skapas ett annat mikroklimat.
- Dammar, felaktigt lagda vägtrummor och andra vandringshinder hindrar fisk och övriga vattenorganismer att röra sig fritt för att söka föda och föröka sig.
- Vattnet har länge använts som mottagare av samhällets restprodukter. Det finns stora problem med miljögifter, förorening, övergödning och plaster.
- Miljöproblemen är ofta kumulativa. Många små ingrepp kan totalt ge stora negativa konsekvenser.

Vattens miljötillstånd kan mätas på en mängd olika sätt: mängden miljögifter, hur mycket närsalter eller humusämnen som tillförts, hur mycket vattnet regleras för kraftändamål, hur stor förorening påverkan är med mera. Men i stället för en lång lista med mätvärden kan man låta en krävande organism tala om hur det står till i miljön. Fisk är den viktigaste indikatorn som visar hur våra vatten mår⁷. Friska och livskraftiga fiskbestånd speglar såväl vattenkvalitet som den fysiska miljön i sjöar och vattendrag som helhet. Möjligheten att fånga en fisk och att sedan kunna äta den utan hälsorisker är ett konkret bevis för välmående vattenmiljöer. I Sverige genomförs, i mindre skala, övervakning av fiskbestånd i sjöar och vattendrag^{8,9,10}. Fiskbeståndens sammansättning varierar naturligt mellan olika miljöer och olika delar av landet, men de provfiske som genomförs visar också på skillnader relaterade till miljöpåverkan. Att denna påverkan är storskalig när det gäller förorening, övergödning, effekter av vandringshinder och vattenkraftutnyttjande vet vi. I exemplet från Halland på nästa uppslag redovisas ett exempel på ett förorenat vattendrag som först kalkas, vilket leder till att föroreningsskänkliga arter som mört och elritsa kan återvända och registreras i provfisken. Därefter undanröjs ett vandringshinder. Det innebär att lax kan återkolonisera vattendraget. Sammantaget finns idag god kunskap om i vilka vatten vi behöver sätta in vattenvårdsinsatser och vilken typ av åtgärder som ska prioriteras.

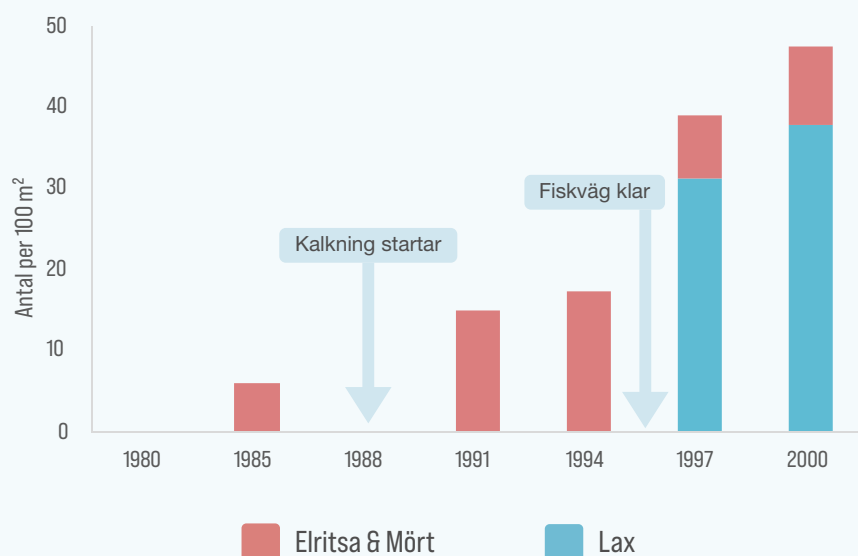

Gotland är idag känt för återkommande problem med torka. Innan utdikningar för att skapa jordbruksmark var däremot Gotland ett landskap rikt på våtmarker. Kartan visar utbredningen av våtmarker år 1700 och idag 300 år senare, skillnaden är stor och påverkar landskapets förmåga att hålla vatten. Att återskapa stora arealer våtmarker är svårt när marken tagits i anspråk för jordbruk. Att återskapa större arealer våtmarker kan dock bli nödvändigt i ett varmare klimat, i synnerhet som den dikade markens odlingsegenskaper försämras med tiden. Karta baserad på underlag framtagen av Länsstyrelsen i Gotlands län.

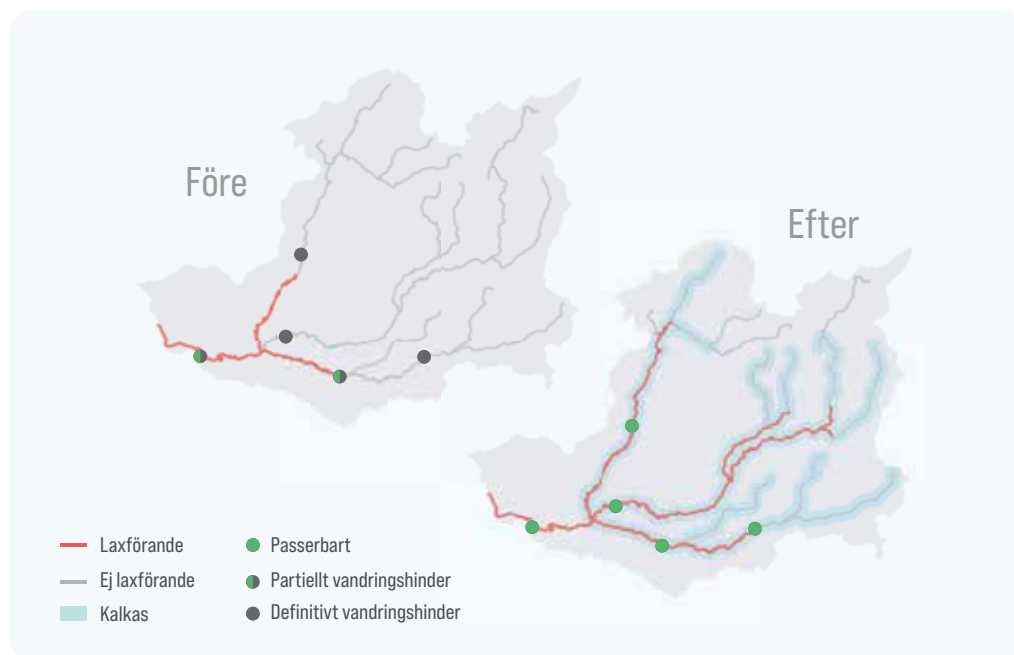

Innan vattenkraftsutbyggnaden kunde öringen vandra långa sträckor från Storsjön i Jämtland för sin lek. Efter utbyggnaden återstår endast en bråkdel av Storsjööringens lek- och uppväxtområden i vattendragen. Ett illustrerande exempel på hur människan förändrat förutsättningarna för fiskbestånden. Genom att miljöanpassa vattenkraften kan en del av det som gått förlorat återskapas. Kartunderlag framtagen av Anders Dahlén och Micke Sundberg

ATLANTLAXENS ÅTERKOMST I GENEVADSÅN

Fångst av laxungar samt elritsa och mört (antal per 100 m²) vid elfiske i Aslövsån, Genevadsåns avrinningsområde, i Hallands län. Data presenterade som medelvärden för treårsperioder. Ån var från början försurad men började kalkas 1987. Det innebär att fångst av förurningskänsliga arter som elritsa och mört började registreras. År 1996 togs ett vandringshinder bort i åns nedre delar vilket medförde att ån kunde återkoloniseraras av lax och fungera som reproduktionsområde. Data från Länsstyrelsen i Hallands län¹¹.

Genevadsåns avrinningsområde före och efter åtgärder i form av kalkning och fiskvägar alternativt utrivning av vandringshinder. Efter åtgärderna finns laxen utbredd i hela avrinningsområdet. Aslövsån är den nordligaste grenen av Genevadsåns avrinningsområde. Kartunderlag framtaget av Hans Schibli Lundahl, Länsstyrelsen i Hallands län.

Alslövsån i Hallands län är en del av Genevadsåns avrinningsområde som återfick sitt laxbestånd efter kalkning och att vandringshinder åtgärdats. Foto: Hans Schibli Lundahl.

Även en storvuxen fiskart som lax är liten och sårbar i unga stadier. Atlantlax från en å längs västkusten. Det finns uppskattningar om att så mycket som 75 procent av laxproduktionen längs västkusten är beroende av kalkning. Foto: Mathias Arnham.

2. VATTENVÅRDEN I SVERIGE

2.1 Vad är vatten- och fiskevård?

Dagens vatten- och fiskevård i Sverige består av ett brett spektrum av åtgärder. Det handlar om att via riktade insatser förbättra vattenmiljöer som påverkats eller påverkas negativt av mänsklig verksamhet mot mer naturliga förhållanden. Hit hör insatser som att kalka mot försurning, att minska tillförseln av näringsämnen från jordbruk och kommunala avlopp, att ta bort vandringshinder samt att restaurera den fysiska miljön i och kring vattendrag och sjöar. Vidare pågår ett arbete med att ge vattenkraftverk med tillhörande dammar nya moderna miljövillkor, vilket ska vara genomfört 2040. Till vattenvården räknas också myndigheternas tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet där bland annat tillstånd och villkor för utsläpp ska utformas. Dessutom inrättas skyddsområden för dricksvattentäkter och särskilt värdefulla vattenmiljöer. Till detta kommer ett brett spektrum av fiskevårdsåtgärder, oftast direkt inriktade på att gynna specifika fiskbestånd. Hit hör till exempel återintroduktion av fisk och våtmarksrestaurering i syfte att skapa reproduktionsområden för arter som vandrar mellan hav och sötvatten. Nära kopplat till fiskevården är också den förvaltning av fiskbestånd som bedrivs för att se till att fisket är hållbart i ett längre perspektiv.

2.2 Juridiska förutsättningar

För att en åtgärd i syfte att förbättra vattenmiljön ska kunna genomföras behövs rådighet (rätt att bestämma) över vattnet i fråga. De flesta mer omfattande, direkta vattenvårdsåtgärder kräver sedan legala tillstånd i någon form för att kunna genomföras. Mark- och miljödomstolar, myndigheter och i enstaka fall regeringen står för hanteringen av sådana ansökningar. Det vanligaste är frivilliga åtgärder som vatten- eller fiskerättsägaren, eller någon som bedriver verksamhet som påverkar vattnet, själv tagit initiativ till. Åtgärder kan också komma till stånd som följd av tillsyn och tvingande lagstiftning.

Det mesta av det som rör vattenvård och verksamheter som påverkar vattenmiljön finns reglerat i miljöbalken. Till denna kommer den mer övergripande lagstiftning som gäller utifrån EU:s regelverk. Som medlem i EU behöver Sverige förhålla sig till de förordningar och direktiv som utfärdats och finns införda i svensk lagstiftning. Hit hör ramdirektivet för vatten, art- och habitatdirektivet, dricksvattendirektivet, avloppsdirektivet, naturrestaureringsförordningen med flera. Vidare finns, inom ramen för EU:s regelverk, definitioner av miljömässig hållbarhet (taxonomi) för olika typer av ekonomisk verksamhet. De skall vara vägledande för företag, investerare och beslutsfattare och påverkar vilken verksamhet som tillåts i vattnen.

Miljöbalken och de vattenrättsliga delar den inrymmer har anor från äldre vattenlagen och är framför allt formulerad med försiktighetsåtgärder som ska vidtas utifrån aktiviteter som förutsätter exploatering av vatten av olika slag. Samma regelverk gäller även när ett vattenområde ska återställas eller restaureras, där syftet är att förbättra miljön i riktning mot det tillstånd som var rådande innan en exploatering ägde rum. Det utgör en bromskloss i åtgärdsarbetet för friskare sjöar och vattendrag och främjar inte åtgärdstakten och en effektiv fisk- och vattenvård i Sverige.

Dessutom finns än mer övergripande system. Inom ramen för FN:s Agenda 2030, som Sverige anslutit sig till, tydliggörs de ambitiösa mål som ska bidra till socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling i alla världens länder. Flera av målen handlar i större eller mindre utsträckning om vård av vattenresurser. I Sverige har regering och riksdag fastställt nationella miljömål. Vattenrelaterade frågor ingår i flera av dessa, bland annat "Levande sjöar och vattendrag", "Ingen övergödning", "Ett rikt växt-och djurliv" och "Grundvatten av god kvalitet". I dagsläget är vi långt ifrån att uppnå dessa målsättningar.

ÅL (*Anguilla anguilla*)

Ålen genomgår olika stadier. Gulål heter den i det stadium då den lever i våra vatten. Ålens stadium som blankål inträffar när den lämnar Sveriges sjöar och kuster för sin långa vandring till lekområdena i Sargassohavet. Som larv är den helt genomskinlig. Som glasål liknar den en vuxen gulål i formen, men är till stor del genomskinlig.

Ålen kan bli ungefär 130 centimeter lång och väga runt fyra kilo. En ål kan bli mycket gammal, det finns uppgifter om uppemot 150 år gamla ålar. Ålen saknas i fjällkedjan, men fanns förr över hela landet, både i sjöar och längs kusten på västkusten och i Östersjön. Idag begränsas utbredningen i sötvatten av det stora antalet dammar och kraftverk som saknar fiskvägar.

Ålen är närapå utrotad – bara en procent finns kvar i svenska vatten, jämfört med 1950-talet.

Foto: Jürgen Winkund

2.3 Vatten- och fiskevårdens organisation och aktörer

En rad olika aktörer medverkar i den vatten- och fiskevård som bedrivs idag. Vem som initierar och driver vattenvårdsprojekten beror på vilka vatten det gäller och vilken typ av åtgärd som ska genomföras. En stor del av övergripande strategier och analys utgår från det arbete som görs av nationella myndigheter. Här tas också initiativ till olika former av vattenvårdsinsatser. I övrigt, och i minst lika stor utsträckning, tas vattenvårdsinitiativ av fiske- och vattenägare, organisationer och verksamhetsutövare.

- **Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Jordbruksverket, och Naturvårdsverket** är de nationella myndigheter som i huvudsak styr användningen av de statliga medel som avsätts för fiske- och vattenvård. Därmed styr de också i stor utsträckning vilka insatser som prioriteras.
- **Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna** genomför vattenförvaltningen (EU:s vattendirektiv för vatten). I huvudsak går detta arbete ut på att samla in, sammanställa och rapportera underlag. Länsstyrelserna har även ansvaret för den regionala miljöövervakningen och för att fördela medel till vatten- och fiskevårdsprojekt. Störst omfattning inom operativ vattenvård har de stora vattenvårdsprojekt länsstyrelserna bedriver finansierade av EU:s LIFE-fonder. Länsstyrelserna genomför också en lång rad insatser i övrigt samt förmedlar medel till lokala aktörer. Till detta kommer länsstyrelsernas uppdrag inom tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet knuten till vatten.
- **Mark- och miljödomstolarna** fattar beslut om tillstånd till vattenvårdsåtgärder där så behövs. De meddelar också i miljödomar vilka villkor som gäller för företag och andra som påverkar vattenmiljön.

- Landets **kommuner** har ansvar för dricksvatten, dagvatten och avlopp och planeringsinsatser som berör vatten i olika former. Men också rekreationssatser (tillgänglighet, information), kalkning mot försurning, insatser mot övergödning med mera kan, åtminstone delvis, sägas ingå i kommunernas ansvar. Men här är dock situationen mer otydlig.
- I **Sportfiskarnas** organisation bedrivs ett omfattande åtgärdsarbete. Förbundet driver varje år hundratals externfinansierade fiske- och vattenvårdsprojekt över hela landet. I organisationen finns också cirka 450 lokala föreningar och många av dessa förvaltar och vårdar egna fiskevatten och genomför på ideell basis fiskevårdsinsatser. Sportfiskarna arbetar också med att engagera barn och ungdomar i vattenvården genom konceptet Skolbäcken som årligen samlar cirka 10 000 deltagare.
- I Sverige finns ungefär 300 000 **fiskerättsägare**. Små vatten kan ha en enda ägare men vanligast är att flera ägare organiserar sig tillsammans i fiskevårdsområden. Fiskerättsägarna har det yttersta ansvaret för hur vattnen förvaltas och nyttjas för fiske och hur de upplåts för allmänhet och yrkesfiske. Undantaget är vatten som förvaltas som en gemensam resurs, det vill säga våra hav och kuster samt i stor utsträckning även de största sjöarna.
- Inom ramen för vattenvården finns också **vattenvårdsförbund**, framför allt i landets södra halva. De utgör i huvudsak sammanslutningar av de nyttjandeintressen som finns representerade i avrinningsområdet (industrier, kommuner, markägare med flera). De sköter ibland delar av den miljöövervakning som ligger inom ramen för villkoren i deras tillstånd och bedriver ibland egen verksamhet inom vattenvården.

ÖRING (*Salmo trutta*)

Öringen är en anpassningsbar och spridd fisk i stora delar av världen. Här i Sverige har den olika typnamn beroende på var den lever: havsöring, bäcköring och insjööring, men det är i grunden samma art även om de olika varianterna kan se väldigt olika ut. Öringen kan både leva permanent i sötvatten och använda havet som uppväxtområde, innan den söker sig tillbaka till födelsevattendraget för lek.

Öringen är spridd över i stort sett hela landet. Samtidigt har många lekvattendrag stängts av vandringshinder eller på andra sätt påverkats negativt, till exempel av utdikningar och rätningar.

Foto: Jörgen Wiklund

- **Vattenråden** utgör en del av vattenförvaltningen (EU:s vattendirektiv) och består av representanter för verksamhetsutövare, organisationer och till en del myndigheter. De har inga formella mandat till beslut utan har i huvudsak en rådgivande och pådrivande roll och organiseras direkt av vattenmyndigheterna och länsstyrelserna. Aktivitetsnivån och inriktningen i vattenråden varierar stort.
- **Universitet och högskolor** medverkar på olika sätt i vattenvården. Dels genomför de forskning som på olika sätt medverkar i miljöanalyser och metodutveckling. Dels sköter de datavärdskapet för ett flertal av de miljöövervakningsprogram som genomförs.
- I övrigt finns en rad olika **aktörer/organisationer** med intresse för nyttjandet av vattnen och vattenvård. Omfattning och inriktning varierar med lokalsamhällets struktur och avrinningsområdenas karaktär.

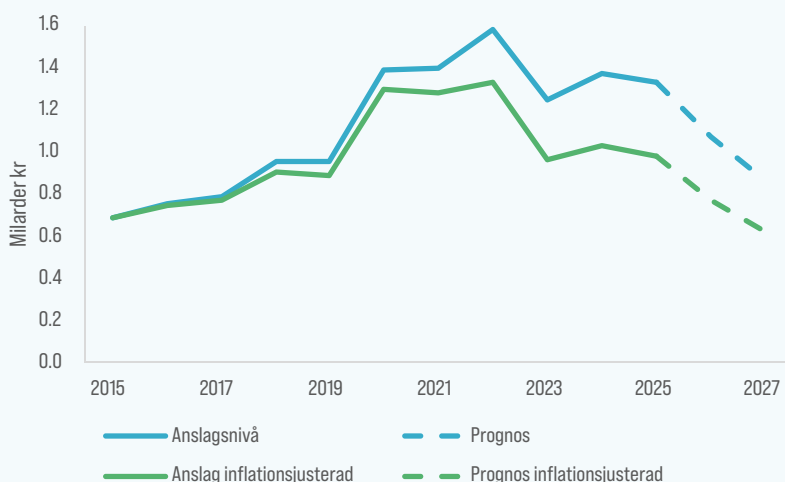
För den verksamhet som mer storskaligt nyttjar, och därmed också påverkar vattenmiljön, behövs tillstånd från domstol. Verksamhetsutövarna bedriver allt från vattenkraft och annan industriverksamhet till djurhållning och i viss mån även skogsbruk. Deras verksamhet regleras i villkor i de miljödomar som de behöver för sina aktiviteter. De kan också ta egna, frivilliga initiativ till vattenvård som till exempel att bygga fiskvägar, minska utsläpp eller på annat sätt förbättra vattenmiljön. Det sker dock mer sällan.

2.4 Finansiering av vatten- och fiskevård

Huvuddelen av de medel som används för vatten- och fiskevård kommer idag från statliga anslag. I första hand fördelas resurser från Havs- och vattenmyndigheten till landets länsstyrelser som sedan själva använder pengar för olika typer av vattenvård eller fördelar dem vidare till externa aktörer (Fiskevårdsbidrag, LOVA-bidrag

med mera). En andel av HaV:s medel används också som medfinansiering i EU-projekt av olika slag (LIFE, Inter-reg, Havs-, fiskeri och vattenbruksfonden och andra). Till detta kommer de medel och arbetsinsatser som företag, fiskevattenägare och organisationer som Sportfiskarna bidrar med. De är som regel knutna till kortare projekt som uppstår som en följd av egna initiativ eller i samarbete med andra aktörer.

Resurssituationen idag är inte tillfredsställande. Vattenmyndigheterna har gjort beräkningar över vad som skulle krävas för att genomföra åtgärder som leder till att befintliga miljökvalitetskrav uppnås enligt vattendirektivet. Sammanlagt skulle det behövas 27,5 miljarder kronor för att genomföra de fysiska åtgärderna och 2,2 miljarder för de administrativa¹². Trots positiv utveckling inom vissa delområden är förbättringstakten för vattenmiljön alltför långsam, vilket innebär att det kommer att ta betydligt mer än hundra år innan vattendirektivets mål uppnås. Även de vattenrelaterade nationella miljömålen är långt ifrån att förverkligas. Nya krav på vattenvården ställs också utifrån den restaureringslag som EU-länderna nyligen antagit och som ska införas i vårt land. Bland annat ska vandringshinder åtgärdas så att 25 000 kilometer vattendrag inom EU blir fritt flödande. Här krävs omfattande insatser även i Sverige för att direktivets mål ska uppnås. I 2024 års budgetproposition aviseras dock en dramatisk nedskärning av resurserna till Havs- och vattenmyndigheten (1:11-anslaget "Åtgärder för havs- och vattenmiljö"). Jämfört med år 2022 kommer medlen i princip att vara halverade 2027. Detta kommer att medföra att myndigheterna som en följd av detta måste skära ner de anslag som går till operativ verksamhet. Om nedskärningarna blir lika stora som för 1:11-anslaget, finns det risk att vattenvårdsinsatserna i praktiken mer än halveras. Det som följd av att kostnadsutvecklingen varit ogynnsam på senare år, vilket gör att pengarna nu räcker till färre operativa åtgärder. Sammantaget innebär detta att någon form av satsning riktad mot vattenvård behöver göras under de närmaste åren.

Havs- och vattenmiljöanslagets utveckling de senaste 20 åren och prognos för 2026 och 2027. Grön kurva avser anslagsnivå justerad till 2015 års penningvärde med SCB:s prisomräknare, för 2025-2027 har inflationen antagits vara två procent

För varje sexårsperiod listas i vattenmyndigheternas åtgärdsplaner de vattenvårdsåtgärder som behöver genomföras. Dessvärre saknas en tydlig finansieringsmodell för de åtgärder som föreslås inom ramen för vattenförvaltningsarbetet. Systemet lider därmed av brist på trovärdighet när det inte finns en färdig plan för och prioritering av åtgärderna. Ett annat problem med statliga medel är att de bidrag som delas ut ofta är kortsiktiga och att en helhetsbild saknas. Mottagarna hinner inte genomföra någon tillräckligt övergripande värdering av var de största behoven finns. Vidare är, som en följd av statens budget- och revisionssystem, tidsintervallerna mellan utlysning och krav på redovisning av vattenvårdsmedlen mycket korta. Det gör att sena besked och ryckighet präglar arbetet och att planering, upphandling och genomförande blir lidande. Situationen har förbättrats en del under senare år men fortfarande är långsiktighet och helhetsbild bristvaror.

2.5 Så går vattenvårdsarbetet i Sverige

I grunden har utvecklingen inom vattenvården varit positiv de senaste åren. Framför allt inom området fysisk restaurering har det skett en snabb utveckling, om än från en mycket låg nivå i utgångsläget. Återställning av dikade våtmarker och återställning av vattendrag efter flottning, utrivning av vandringshinder med flera åtgärder har inneburit väsentliga förbättringar av vattenmiljön. Det har också inneburit en värdefull och nödvändig utveckling av kunskaper och erfarenheter, och därmed ämneskompetens, inom området. I dagsläget arbetar betydligt fler entreprenörer och projektanställda inom verksamheten jämfört med för tio år sedan. Till detta kommer att ett flertal genomförarorganisationer har utvecklats, såväl inom ideella organisationer som på myndighetsidan i stora delar av landet. Det har inneburit att kopplingen mellan mark- och vattenägare och finansiärer/myndigheter och företag förbättrats och förenklats väsentligt.

Ikke desto mindre återstår en rad direkta, konkreta och omfattande vattenvårdsproblem. De måste lösas för att vi ska komma i närheten av den måluppfyllelse som vi som nation utlovat inom flera olika områden och för att uppnå mål om mer fisk och biologisk mångfald:

- Konkreta åtgärder som förbättrar vattenfaunans möjligheter att röra sig i vattensystemen. Gäller såväl vattenkraftrelaterade vandringshinder som övriga.
- Restaurering av andra skadade eller fysiskt påverkade vattenmiljöer.
- Fortsatt kalkning mot försurning.
- Insatser mot övergödning och miljögifter.
- Utveckling och etablering av bättre förvaltning av fiskbestånd.

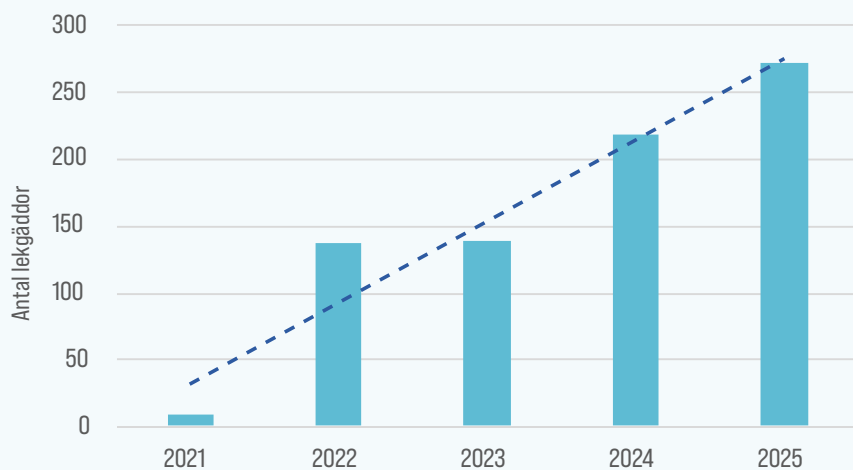
GÄDDA (*Esox lucius*)

Gäddan är den viktigaste predatorfisken i våra sötvatten och kastar sig glupskt över fiskar av alla de slag. Stor och rovgirig som den är har den också blivit omgärdad av många myter om både sin storlek och glupskhet. Men realistiskt sett har den nog en maxlängd om ungefär 140–150 centimeter och en maxvikt runt 25–30 kilo. Gäddan har i stor utsträckning ett "homing-beteende", det vill säga att den återvänder för att leka där den själv kläcktes.

Gäddan är sötvattens- och brackvattenslevande. I många sötvatten finns det starka gäddbestånd. Däremot är gäddan idag hotad längs många kustavsnitt i Östersjöns bräckta vatten.

Foto: Jürgen Winkler

TÖRNERUMS VÅTMARK – ETT PARADIS FÖR GÄDDOR

Antal lekvandrande gäddor per år i Törnerums våtmark norr om Kalmar. Hösten 2020 återskapade Sportfiskarna och Kalmar kommun våtmarken. Vid provfisket våren 2021, innan några gäddor fötts i våtmarken, steg endast enstaka gäddor från Kalmarsund i vattendraget. Redan ett år senare simmade 135 gäddor upp i våtmarken; merparten av dem var då ett år gamla och födda i den nya våtmarken. Successivt har sedan gäddbeståndet byggts upp med fler generationer. På längre sikt är prognosen att gäddpopulationen från våtmarken kan utgöras av tusentals vuxna fiskar.

Redan efter ett år i havet var gäddorna i Törnerums våtmark runt 30 centimeter långa.
Foto: Emma Andersson.

Törnerums våtmark. I överkant av bilden skimtar Kalmarsund, dit vattnet från våtmarken rinner genom ett litet vattendrag. Kalmarsund var det område längs ostkusten där gäddan först minskade kraftigt. Att restaurera och anlägga våtmarker för fiskreproduktion är ett sätt att hjälpa gäddbestånden. Ett tydligt exempel på sötvattens betydelse även för kustens fiskbestånd. Foto: Olof Engstedt.

Törnerums våtmark är inte bara ett paradiset för gäddor utan också en uppskattad rastplats längs Kalmarsundsleden. Foto: Olof Engstedt.

3. ETT FRAMTIDA VATTENLANDSKAP – VAD BEHÖVER GÖRAS?

3.1 Varför behöver vi en ny syn på vatten?

Idag vet vi att våra vattenresurser är oundgängliga på flera sätt; för att vidmakthålla biologisk mångfald och för att buffra mot miljöstörningar av olika slag, och därför i förlängningen för vår egen långsiktiga överlevnad. Vi behöver hitta vägar till ett hållbart framtida nyttjande.

En ny syn på vattenlandskapet

Helhetsbilder, där alla intressen och möjligheter inom ett område vägs in på ett objektivt sätt, är ofta svåra att ta fram. Något eller några av alla särintressen blir ofta dominerande. Detta gäller i högsta grad nyttjandet av vattenresursen där exempelvis vattenkraft samt skogs- och jordbruk ofta haft högsta prioritet men med låg eller obefintlig miljöhänsyn. Om de olika mål som satts upp ska nås, för friska och levande vattenmiljöer med rika fiskbestånd, är det nödvändigt att prioritera restaurering och återställning högre än idag i förhållande till särintressen, där vattenmiljöer i stället exploateras.

För att kunna prioritera vilka åtgärder eller insatser som ska genomföras, och i vilken ordning det ska ske, behöver hela vattensystemet hanteras och all påverkan vägas in¹³. En vattenvårdsinsats, till exempel i form av återskapande av tidigare lekområden för fisk, kan ju vara betydelselös om vattendraget har försurningsproblem.

Insatser för att underlätta fiskvandring för lax och ål i vattensystemens övre delar blir ju bortkastade om det återstår vandringshinder nedströms. En övergripande helhetsbild av tillstånd och påverkan, som tar hänsyn till alla vatten och verksamheter i systemet är därmed nödvändig. I nästa steg behöver man göra en prioritering. Vad skall de olika delarna av vattensystemet användas till, sett ur ett mänskligt perspektiv? Vilka vattenvårdande insatser behöver göras i första hand? Mänskliga verksamheter i olika former är ju i vissa fall oundvikliga och de kommer att fortsätta påverka våra vatten. Men om vi i större utsträckning kan prioritera hur och till vad vi nyttjar de mest samhällsviktiga vattnen kommer vi att bli effektivare och kan göra stora samhällsekonomiska vinster. Det kommer också att bli lättare att göra positiv skillnad i vattenvårdsarbetet.

3.2 Vad kan vi vinna?

Mer fisk

I vårt land finns på många håll utmärkta fiskevatten. Det fångas fisk för konsumtion men också för rekreation, ofta i kombination. Omkring 1,3 miljoner svenskar mellan 16 och 80 år fiskade på fritiden 2023 och fångade 24 000 ton, varav 11 000 ton behölls för egen konsumtion¹⁴. Det innebär att Sveriges knappt fem miljoner hushåll i genomsnitt la 2,2 kilo egenfångad fisk och skaldjur på tallriken. Det kan jämföras med att vi i Sverige årligen äter cirka 14 kilo fisk eller skaldjur per hushåll i hemmet¹⁵.

GÖSA (*Sander lucioperca*)

Gösen är en rovfisk som gärna lurar i mörkret, eller i grumliga vatten, där den utnyttjar sitt goda mörkerseende för att överraska sina byten. Gösen kan bli dryga metern lång och väga uppemot 15 kilo. Göshanen vaktar äggen tills de kläcks och kan vara mycket aggressiv under den tiden.

Gösen finns i både sött och bräckt vatten i framför allt södra Sverige. Stundtals har gösen utsatts för mycket hårt fiske, men det finns också goda exempel på att arten återhämtat sig tack vare en bättre förvaltning. Liksom gäddan och abborren har gösen det kämpigt längs ostkusten.

Foto: Jörgen Wiklund

Listan kan dock göras lång över vatten där det inte bedrivs något fiske, exempelvis vatten där miljöförhållanden och olika former av påverkan medför att fiskbestånden är glesa eller på annat sätt ointressanta. Fiskbestånden spelar vanligtvis en avgörande roll för hur vattenekosystemet fungerar. Åtgärder som inriktas mot fiskbestånd bör därför ha hög prioritet. Mer fisk och robusta fiskbestånd innebär också en ökad motståndskraft hos ekosystemen i samband med miljöförändringar. Det kommer att få stor betydelse, inte minst när det gäller effekter av klimatförändringar. På många håll är också viljan till och intresset för förändring mycket stort hos berörda fiskevattenägare, övriga aktörer och deras organisationer.

Bevarande av arter och unika genetiska anpassningar

Vandringshinder, försurning, överfiske, vattenkraftutnyttjande, utdikning av landskapet med mera är åtgärder som slår ut arter. Ett tydligt exempel är den internationellt rödlistade ålen som vid sin invandring från havet stängs ute från stora delar av landet av dammar¹⁶. Många av de ålar som överlever sin tid i sötvatten omkommer i kraftverken vid sin återvandring till havet. Försurning har slagit ut många bestånd av abborre, öring, mört, flodkräfta, flodpärlmussla och andra känsliga arter som levt tusentals år i små vatten och därmed genetiskt anpassats till sin miljö. Att hindra fortsatt utslagning, och gärna också tillåta återetablering är viktigt, inte bara för den biologiska mångfalden utan även för att ge oss möjligheter till fiske och meningsfullt friluftsliv samt för att gynna besöksnäringen.

Livsmedelsförsörjning

Sötvattensfisk är en underskattad resurs, så väl volymmässigt som hälsomässigt. En ökning av fiskkonsumtionen skulle sannolikt ge bättre allmänhälsa. I dagsläget är konsumtionen av vildfångad svensk sötvattensfisk begränsad. Många av Sveriges sjöar (men inte kustvattnen) skulle tåla en större beskattning jämfört med dagens nivå. Framför allt gäller detta bestånden av sik, gädda och abborre.

I våra svenska vatten finns också en del problem med miljögifter som kan ge hälsoproblem. Dels numera förbjudna ämnen som organiska miljögifter (PCB, DDT, dioxin med flera) och kvicksilver. Dessa kommer från olika industriprocesser och har via luftburen spridning hamnat i vattenmiljön. Sedan tillkommer "nya" ämnen som exempelvis PFAS som bland annat finns i brandskum. Stora ansträngningar görs dock för att sänka halterna och för flera av ämnena har arbetet varit framgångsrikt. Hos en stor del av befolkningen finns det idag utrymme att öka fiskkonsumtionen utan att äventyra hälsoaspekterna när det gäller halter av miljögifter. Konsumtion av de vanligaste fiskarterna 2–3 gånger i veckan, med en blandning av magra och feta fiskarter, innebär liten risk för överskridanden av tolerabla intagsnivåer¹⁷. Sammantaget är det av största vikt att följa de kostråd för sötvattensfisk som utfärdats.

Foto: Jörgen Wiklund

LAX (*Salmo salar*)

Många anser att laxen är fiskarnas konung. Storvuxen, stridbar och vacker. Den svenska laxens huvudsakliga uppväxtområden finns i Östersjön, Atlanten och Vänern. Genom utsättningar finns lax också i bland annat Vättern. Laxen vandrar mellan uppväxtområden i havet eller stora sjöar och vattendrag och för reproduktion. Fria vandringsvägar är därför avgörande för laxens framtid.

Under sin vuxna uppväxtfas i havet är laxen silverblank. I lekdräkt skiftar den från det silverblanka till gult, brunrött och till och med brunsvart. En lax kan bli uppemot 150 centimeter och väga över 40 kilo.

Boende på landsbygd – beredskap

En lokalt baserad livsmedelsförsörjning, till exempel när- och egenfångad fisk, är en styrka om en krisituation skulle uppstå. Viktigt är också att kunskaper och erfarenhet upprätthålls inom fiskesektorn. Vi måste helt enkelt veta hur och vad vi behöver göra för att fånga fisk. Det blir en viktig del i våra möjligheter att hantera en livsmedelskris.

För många som väljer att bo utanför städerna är närheten till naturen och naturresurserna viktiga. Hit hör inte minst möjligheterna till fiske. Enligt SCB:s undersökningar av svenskarnas fiskevanor är fiskeintresset mycket starkt i typiska landsbygdsområden. Väl fungerande vatten med friska, täta fiskbestånd och en ambitiös förvaltning kan höja attraktiviteten för att bo på landsbygd. Därmed kan vattnen på så sätt bidra till att fler väljer att bo utanför tätorterna.

Samhällsekonomi och näringslivsutveckling

En satsning på friskare vatten och starkare fiskbestånd förväntas, förutom att leda till en stärkt biologisk mångfald med hög grad av skydd mot miljöstörningar och möjligheter att uppnå vattenrelaterade miljömål på olika nivåer, också ha positiva samhällsekonomiska effekter.

Fritidsfisket i Sverige omsatte 5,7 miljarder kronor år 2022, varav 4,5 miljarder utanför storstadsområden. Sysselsättningseffekten motsvarade 2 800 årsverken, varav 2 200 utanför storstäderna¹⁸. Det finns lokala studier av sportfiskets värden som pekar på att ökad kvalitet i fisket leder till att det samhällsekonomiska värdet kan öka. För entreprenörer med inriktning på fisketurism är långsiktig tillgång på fiske av hög kvalitet naturligtvis avgörande för att satsa och investera i att utveckla verksamheten.

Fisket medför även en rad indirekta värden, exempelvis folkhälsoeffekter. Det är väl belagt att vistelse i naturen bidrar till bättre folkhälsa. Fiske är en aktivitet som kan bedrivas hela livet. År 2023 ägnade cirka 1,3 miljoner svenskar mellan 16 och 80 år 11,2 miljoner dagar åt fiske¹⁵, det vill säga vistelse i naturen.

LAKE (*Lota lota*)

Laken är den enda torskartade fisken i svenska sötvatten och har historiskt fiskats mycket under vintern, då den vandrar mot grundare vatten för att leka. Laken föredrar kalla vatten, men återfinns i sjöar och i brackvatten över nästan hela landet.

Laken har gått tillbaka kraftigt. Enligt ArtDatabanken minskade exempelvis antalet sjöar med fångst av lake med 68 procent 1984–2007. Som kallvattensfisk är ett varmare klimat ett stort hot mot laken.

Foto: Jörgen Wiklund

För bara några decennier sedan kunde man se ett tiotal så kallade laka-arkar vid varje by längs Råneälven i Norrbotten om vintrarna. Man tillvaratog allt från fisken och lakasoppa, lakrom och kokt laklever ansågs vara delikatesser. Idag fiskas det betydligt mindre lake i Råneälven. En anledning till att fisket minskat är att laken inte är så talrik som den en gång var. Bild från 1970-talet. Foto: Anders Norman.

Eleverna på Råneskolan har friluftsdag och de som är fiskeintresserade har valt att fiska lake på Råneälven. Läraren Thomas Ökvist tillagar sedan några lakar i hemkunskapen så att eleverna får ett smakprov på lakasoppa. Foto: Okänd.

Egenfångad abborre, potatis och morötter. Egenfångad fisk från hållbara bestånd är klimatsmart mat och stärker landets krisberedskap. Omkring 1,3 miljoner svenskar mellan 16 och 80 år fiskade på fritiden 2023 och fångade 24 000 ton, varav 11 000 ton behölls för egen konsumtion¹⁵. Det innebär att Sveriges knappt fem miljoner hushåll i genomsnitt la 2,2 kilo egenfångad fisk och skaldjur på tallriken. Det kan jämföras med att vi i Sverige årligen äter cirka 14 kilo fisk eller skaldjur per hushåll i hemmet¹⁵. Foto: Anders Lundin.

Foto: Jörgen Wiklund

ABBORRE (*Perca fluviatilis*)

Abborren är en av Sveriges absolut populäraste sportfiskar och den är spridd över närapå hela landet. Det är en rovgirig och aktiv fisk som gärna jagar i stim. Abborren föredrar värme och söker sig till djupare vatten under vintern. I många vatten bildar abborren småvuxna bestånd som brukar kallas tusenbröder. Men abborren kan också växa sig riktigt stor: uppemot dryga 60 centimeter lång och över tre kilo tung.

Det finns gott om abborre i många svenska sjöar. De kustlevande bestånden längs ostkusten har dock minskat mycket kraftigt de senaste decennierna.

3.3 Konkreta förslag för att förverkliga framtidens vattenlandskap

Att uppnå en ny syn på vatten i vattenlandet Sverige – där berörda känner sig delaktiga och olika aktörer stakar ut en gemensam riktning - kommer att ta tid. Här listar vi ett antal konkreta förslag, lång- och kortsiktiga, som tar tydliga steg i rätt riktning. Förslagen är genomförbara, väl förankrade i verkligheten och nödvändiga att få till stånd!

1. Vattenvårdens finansieringssituation är inte tillfredsställande. De nedskärningar som planeras i för vattenvården viktiga anslag behöver i stället bli nya satsningar och anslagen behöver garanteras över tid. Vidare behöver dagens resursanvändning effektiviseras. Restaurering av vattendrag, sjöar och våtmarker ligger väl i linje med den nya restaureringslagen. Åtgärdsarbete baserat på frivillighet är oftast okontroversiellt och tas emot positivt i lokalsamhället. Däremot krävs ekonomiska resurser, rätt kompetens och bra organisation för att genomföra åtgärderna med goda resultat.
2. Välmående och fiskbara fiskbestånd måste få en mer framträdande roll, både som miljöindikator, rekreationsunderlag och för livsmedelsförsörjning. Som framgått ovan behöver vi starka och välskötta fiskbestånd av flera anledningar. Vattenvården behöver därför i betydligt större utsträckning inriktas mot åtgärder som förbättrar situationen för fiskbestånden. Berörda myndigheter behöver få ett tydligt uppdrag att prioritera utveckling av fiskbestånd.
3. Den nationella planen för vattenkraft behöver genomföras med precision, effektivitet och målmedvetenhet. Energiförlusterna kommer att vara små och dessutom kan mer energi utvinnas till följd av ökad nederbörd och som följd av en nödvändig optimering av kraftproduktionen i befintliga älvsystem. Det finns goda förutsättningar att producera mer el och samtidigt förbättra miljön.

4. Miljöbalken är framför allt formulerad utifrån försiktighetsåtgärder som ska vidtas utifrån aktiviteter som förutsätter exploatering av vatten av olika slag. Samma regelverk gäller även när ett vattenområde ska återställas eller restaureras, där syftet är att förbättra miljön. Det utgör en bromskloss och gör åtgärdsarbetet ineffektivt. En revision av lagstiftningen för att underlätta och effektivisera arbetet med vattenvård är nödvändig.
5. Länsstyrelsen, eller i vissa fall kommunen, ska utöva tillsyn av de verksamheter som har betydande miljöpåverkan när det gäller vattenmiljön. Denna tillsyn är ofta sporadisk och ineffektiv jämfört med de intentioner som finns i lagstiftningen och varierar stort mellan olika länsstyrelser. En utveckling av tillsynen skulle ge stora förbättringar av vattenmiljön, samtidigt som dagens otydligheter vad gäller verksamhetsutövarens ansvar bör reduceras avsevärt. Rätt utformat kan tillsynsarbetet både underlätta för verksamhetsutövarna som får ökad tydlighet och stöd i hur man ska uppfylla kraven, samtidigt som vattenmiljön förbättras när regelefterlevnaden ökar.
6. Långsiktigt behöver organisationen av vattenvården stöpas om. Mandat och rollfördelning behöver vara tydligare för att effektivisera arbetet. En översyn av myndighetsrollerna i vattenvårdsarbetet behöver därför initieras. Samtidigt behöver kommuner, mark- och fiskevattenägare, verksamhetsutövare och berörda organisationer bli mer aktivt delaktiga. Ideellt engagemang, andra typer av finansieringslösningar, kompetens med mera, är viktiga komponenter i en framtida vattenvård.

MAL (*Silurus glanis*)

Malen är Europas största sötvattenfisk och kan nå längder på över tre meter och vikter på flera hundra kilo. Malen lever i större långsamt rinnande vattendrag och i sjöar. Malen finns naturligt i Emån, Helge å och Nyköpingsåns vattensystem.

Malen är klassad som Starkt Hotad på ArtDatabankens rödlista över hotade arter. Malen är fredad i Sverige och det är därmed inte tillåtet att fiska efter arten.

Foto: Jörgen Wiklund

KÄLLHÄNVISNINGAR

¹S. C. Nixon. 2000. Europas vatten, används det på ett hållbart sätt? Rapport Europeiska miljöbyrån. 39s.

²Artdatabanken, SLU. <https://www.slu.se/artdatabanken/arter-och-natur/naturtyper/sjoar-och-vattendrag/>

³Sayer, C.A. et al. 2025. One-quarter of freshwater fauna threatened with extinction. Nature <https://doi.org/10.1038/s41586-024-08375-z>

⁴Albert, J.S., Destouni, G., Duke-Sylvester, S.M. et al. 2021. Scientists' warning to humanity on the freshwater biodiversity crisis. Ambio 50, 85–94.

⁵<https://www.ipbes.net/nexus/media-release>

⁶Deniet et. al 2024. The Living Planet Index (LPI) for migratory freshwater fish 2024 update - Technical Report. World Fish Migration Foundation, The Netherlands.

⁷Degerman, E., Bergström, L., Wennhage, H., de Leeuw, J., Soler, T. & J. Olsson. 2016. Fisk som miljöindikator. SLU Aqua reports 2016:9, 61 s.

⁸<https://www.sverigesvattenmiljo.se/sa-mar-vara-vatten/2021/sammanfattningar/84/0/7>

⁹<https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/data-och-statistik/officiell-statistik/officiell-statistik---havs--och-vattenmiljo/fisk-i-vattendrag.html>

¹⁰<https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/data-och-statistik/officiell-statistik/officiell-statistik---havs--och-vattenmiljo/fisk-i-sjoar.html>

¹¹Schibli Lundahl, H. 2024. Fiskeribiologiska undersökningar i Hallands län 1951-2022. Länsstyrelsen i Hallands län. Rapport 2024:23.

¹²Vattenmyndigheten i Västerhavet. 2024. Åtgärdsprogram, sid 188.

¹³Degerman, E. & Näslund, I. 2021. Fysisk restaurering av akvatiska miljöer. GRIP on LIFE rapportserie: 2021.03. 381 p.

¹⁴HaV och SCB, Fritidsfiske 2023

¹⁵Norges sjömatråd. 2019. Sjömat i Sverige 2019.

¹⁶Näslund, I. 2025. Fiskpassager vid svenska vattenkraftverk. Rapport. Länsstyrelsen i Jämtlands län. Preliminär version. 4 s.

¹⁷Livsmedelsverket. 2007. Fiskkonsumtion – risk och nytta.

¹⁸HaV. 2024. Värdet av svenskt fritidsfiske i Sverige, Rapport 2024:01.

Foto: Jörgen Wiklund

MÖRT (*Rutilus rutilus*)

Med sina vackra röda ögon och silverglänsande sidor är mörten enkel att känna igen. Mörten är en viktig miljöindikator eftersom den är en av de första arterna som försvinner om ett vatten drabbas av förorening.

Mörten är Sveriges vanligaste sötvattensfisk och är allmän i hela landet förutom i fjällregionen där den blir ovanligare över 400 meter över havet. Det finns inget som i dagsläget hotar mörten som art, dock har många lekbestånd som tidigare gick upp i kustmynnande vattendrag helt eller delvis försvunnit.

Återskapande av tidigare indämd strömsträcka i Stångån,
Västernorrland. Foto: Torbjörn Bergkvist.

SPORTFISKARNA RAPPORT 2025:5

Sportfiskarna arbetar för ett hållbart fiske i friska vatten - för alla.
Vi vårdar vattenmiljöer, stärker fiskbestånd och tar med barn och unga ut i naturen.

Sportfiske är i dag en av Sveriges största fritidsaktiviteter med omkring 1,3 miljoner utövare årligen.

Läs mer om vår verksamhet på
www.sportfiskarna.se

Sportfiskarna

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund